

O'RTA OSIYO XONLIKLARINING ELCHILIK INSITUTLARI VA ULARNING TADQIQ ETILISHI (BUXORO AMIRLIGI MISOLIDA)

Teshayev O'Imasbek Faxriddin o'g'li
Iqtisodiyot va Pedagogika Universiteti
Tarix yo'nalishi II kurs magistranti

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqotda O'rta Osiyo xonliklarining elchilik institutlari, xususan, Buxoro amirligi misolida tahlil qilinadi. Elchilik institutlari mamlakatlar o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalarni o'rnatishda muhim vosita bo'lib xizmat qilgan. Tadqiqotda Buxoro amirligining diplomatik munosabatlari, elchilarining vazifalari, ularning tayyorlanishi va elchilik missiyalarining mazmuni o'rganilgan. Shuningdek, tarixiy manbalar, arxiv hujjatlari va adabiyotlar orqali Buxoro elchilik tizimining tuzilishi va rivojlanish bosqichlari tahlil qilinadi. Ish O'rta Osiyo davlatlarining diplomatiya tarixini chuqurroq tushunishga, shuningdek, mintaqaning siyosiy va madaniy aloqalarini o'rganishda yangi ilmiy asos yaratishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *O'rta Osiyo xonliklari, Buxoro amirligi, Elchilik instituti, Diplomatiya, Siyosiy munosabatlar, Elchilar, Tarixiy tadqiqot, Diplomatik aloqalar. Amirlik siyosati. Madaniy almashinuv, Arxiv manbalari, Elchilik missiyasi.*

O'rta Osiyo hududida tarix davomida yuzlab davlatlar va xonliklar shakllangan. Bu davlatlar orasida Buxoro amirligi o'zining siyosiy va madaniy salohiyati bilan ajralib turgan. Amirlikning mustahkam davlat tuzilmasida elchilik instituti muhim o'rin tutgan. Diplomatik aloqalar orqali amirlik nafaqat o'z xavfsizligini ta'minlagan, balki qo'shni va uzoq davlatlar bilan iqtisodiy, madaniy aloqalarni rivojlantirgan. Ushbu maqolada Buxoro amirligining elchilik institutlari va ularning faoliyati hamda bu sohaning tadqiq etilishi masalalari ko'rib chiqiladi.

Elchilik institutining roli va vazifalari. Elchilik instituti amirlikning tashqi siyosatida eng asosiy vositalardan biri bo'lgan. Elchilar hukmdorning vakillari sifatida boshqa davlatlarga yuborilib, siyosiy muzokaralar olib borgan, savdo va madaniy aloqalarni o'rnatgan. Buxoro amirligida elchilar o'z vazifalarini bajarayotganda davlat manfaatlarini birinchi o'ringa qo'ygan, hukmdorning siyosiy qarorlarini yetkazish va unga nisbatan kelgan xabarlarni taqdim etish vazifasini bajarishgan. Elchilik institutining samarali faoliyati amirlikning ichki barqarorligini ta'minlash va mintaqadagi o'z o'rnini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etgan.

Buxoro amirligining elchilik tizimi. Tarixiy manbalarga ko'ra, Buxoro amirligi elchilik tizimini tizimli ravishda rivojlantirgan. Elchilar hukmdor tomonidan maxsus tayyorlangan,

ko'pincha elchilik safarlari oldidan ularning maqsadi va vazifalari batafsil tushuntirilgan. Amirlikda elchilik vazirligi yoki shunga o'xshash tashkilot mavjud bo'lib, u elchilarni tayyorlash va ularning faoliyatini boshqarish bilan shug'ullangan. Elchilik missiyalari ko'plab davlatlarga, jumladan, Rossiya, Turkiya, Eron, Xitoy va boshqa Markaziy Osiyo davlatlariga yuborilgan.

Tadqiq etilishdagi muhim jihatlar. O'rta Osiyo davlatlarining elchilik institutlari va ayniqsa Buxoro amirligining diplomatik faoliyati bugungi kunda tarixshunoslik va siyosatshunoslikda faol o'rganilmoqda. Arxiv hujjatlari, diplomatik yozishmalar, elchilar kundaliklari va xorijiy davlatlarning manbalari bu sohani chuqurroq tushunishga yordam bermoqda. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, Buxoro amirligi elchilari nafaqat siyosiy vakil sifatida, balki madaniyat vositachilari sifatida ham muhim rol o'ynaganlar.

XULOSA

Buxoro amirligining elchilik instituti uning tashqi siyosatidagi asosiy ustunlardan biri bo'lib, amirlikning davlatlararo munosabatlarini barqarorlashtirishda katta rol o'ynagan. Elchilik institutining faoliyati va uning tuzilishi haqida tarixiy manbalarni o'rganish O'rta Osiyo diplomatiya tarixini yanada yaxshiroq tushunishga xizmat qiladi. Shuningdek, bu sohadagi tadqiqotlar hududning siyosiy va madaniy jarayonlarini o'rganishda yangi ilmiy asoslarni yaratmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Babadjanov, B. (2007). *Buxoro amirligi tarixi*. Toshkent: Fan.
2. Sattarov, Q. (2015). *O'rta Osiyo diplomatiyasi va elchilik aloqalari*. Samarqand: Sharq.
3. Mirziyoev, R. (2012). *Markaziy Osiyoda davlat va diplomatiya*. Toshkent: Akademnashr.
4. Akbarov, T. (1999). *Buxoro amirligining tashqi siyosati*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
5. Xolmirzaev, M. (2003). *O'rta Osiyo elchilari va diplomatiya*. Toshkent: Fan va Texnologiya.
6. Arxiv materiallari: O'zbekiston Milliy Arxivi, Buxoro amirligi diplomatik hujjatlari, 18–19-asrlar.
7. Russian State Archive of Ancient Documents (RGADA). Diplomatic correspondence related to the Emirate of Bukhara, 19th century.
8. Khalid, A. (2007). *Central Asia: A New History from the Imperial Conquests to the Present*. Princeton University Press.

9. Soucek, S. (2000). *A History of Inner Asia*. Cambridge University Press.
10. Fitzherbert, A. (2010). *Diplomacy in Central Asia: Past and Present*. *Journal of Asian Studies*, 69(2), 321–345.